

Тіна Полек

кандидат історичних наук, Науково-дослідний інститут українознавства,
Центр прикладної антропології,
E-mail: tina.momot@gmail.com

«ЦЕНТР ПРИКЛАДНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ»: ІНСАЙДЕРСЬКА ТОЧКА ЗОРУ, КУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ І СТРАТЕГІЇ ПОРОЗУМІННЯ

Протягом останніх кількох років в академічних, публічних і навіть бізнес-дискурсах почала поступово входити нова для України дисципліна – антропологія.

Все частіше під цим терміном розуміють не лише фізичну антропологію, пов'язану з дослідженням людського тіла (давно усталену в українській системі історичних наук), а й культурну антропологію, яка вивчає культурні процеси, що їх творить людина як соціальна істота. Так, можна говорити про появу запиту на антропологічний інструментарій з його емпатією та вмінням зрозуміти «іншого», адже він добре придатний для роботи з локальними спільнотами, культурними контекстами та конфліктними ситуаціями, що вимагають порозуміння.

Проте неповоротка та консервативна машина вищої освіти та академічної науки надто повільно реагує на ці запити. Наразі відповідних інституційних одиниць існує небагато: відділ соціальної антропології у Львові, створений у межах Інституту народознавства НАН, спеціалізація «соціальна антропологія» в НТУ «Дніпровська політехніка» та кілька окремих курсів у Вінницькому педагогічному університеті, Одеському національному університеті та Харківському національному університеті. Вочевидь цього недостатньо, адже «культурної антропології» немає в офіційному переліку спеціальностей, що закриває шляхи до академічного визнання в очах МОНу та унеможливує появу нових фахівців, а отже, і формування наукових шкіл. Фактично більшість українських учених, які наразі практикують антропологічні дослідження, дійшли до оволодіння цим інструментарієм шляхом перекваліфікації (з істориків, етнологів, соціологів) та самоосвіти.

¹ Buyskykh, I. (2018). Forgive, Forget or Feign: Everyday Diplomacy in Local Communities of Polish Subcarpathia, *Journal of Global Catholicism*, Vol. 2: Iss. 2, Article 4, Pp. 56-86. Retrieved from <https://crossworks.holycross.edu/jgc/vol2/iss2/4>.

² Sobolieva, O. (2017) Crimean Tatar Religiosity: Between Privacy and Politics. *EUXEINOS Culture and Governance in the Black Sea Region*; № 24, Pp. 51–57.

³ Маховська С. (2018) Антропологія катастрофи: особливості формування та трансляції історичної пам'яті // *Історичні і політологічні дослідження. Науковий журнал. Спеціальний випуск*, С. 33–39.

⁴ Соболева О., Овсіюк О., Полек Т. (2017) Антропологічне дослідження локальної міської спільноти Ірпеня. *Українознавство*. № 3 (64), С. 214–231.

⁵ Брайченко О. (2017) Культура харчування українців у 1920–1930-х рр.: тенденції і зміни. *Етнічна історія народів Європи*. Вип. 53, С. 107–114.

Усвідомлюючи наскільки важко, а часом і неможливо змінювати державну систему, група науковок вирішила розпочати шлях до інституціоналізації антропології знизу, тобто шляхом створення громадської організації, що займатиметься академічними і прикладними антропологічними дослідженнями, а також їхньою популяризацією. Так у грудні 2017 року виник «Центр прикладної антропології».

Протягом останнього року членкині Центру встигли попрацювати з темами уявного пограниччя¹, антропології релігії², антропології катастроф³, урбаністичної антропології⁴ та антропології харчування⁵. Робота над усіма цими темами передбачала застосування антропологічного інструментарію – етнографічного методу, що передбачає включене спостереження та глибинні інтерв'ю з представниками досліджуваної спільноти. Цей інструментарій, своєю чергою, спрямований на те, щоб виявляти інсайдерську точку зору та інтерпретувати її з огляду на актуальний культурний контекст.

Також Центром за підтримки партнерів – Представництва Фонда імені Гайнріха Бьоля в Україні, Робочої групи з вивчення релігії у регіоні Причорномор'я, Центру управління і культури у Європі університету Ст. Галена (Швейцарія) та Науково-дослідного інституту українознавства – було проведено Другий міжнародний міждисциплінарний воркшоп **Imaginary Borderlands: 'Othering' and 'Domestic Others' on Post-Soviet Frontiers**, що відбувся в Києві з 21 по 22 червня 2018 р. Воркшоп було присвячено проблемі повсякденного та академічного іншування та пошуку діалогу задля порозуміння.

До того ж «Центр прикладної антропології» розпочав довгострокову співпрацю з проектом Die Kulturträger, який займається побудовою брендів у тісній комунікації з культурою. Співпраця передбачає проведення бізнес-антропологічних досліджень споживачів та організацій.

У подальших планах Центру продовження роботи в межах досліджуваних напрямків, а також початок системної діяльності, спрямованої на популяризацію антропології в Україні, що передбачатиме публічні виступи та публікації в популярних інформаційних ресурсах.